

OLIMPIADA NAȚIONALĂ DE LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ
Etapa județeană/a sectoarelor municipiului București
9 martie 2024
Clasa a VIII-a

- Toate subiectele sunt obligatorii. Timpul efectiv de lucru este de trei ore.
- Punctajul total este de 100 de puncte.

Citește fiecare dintre textele următoare pentru a putea răspunde la cerințele formulate:

A.

Am doisprezece ani și merg în tabără la Constanța. E prima dată când voi vedea marea. O știu, firește, din emisiunea pentru copii de la televizor, *Căpitanul Val-Vârtej*, în care o corabie butaforică se leagăna pe valuri de pânză, nici măcar albastră (televiziunea e doar alb-negru și ecranul e cât palma). O știu și din cartea de cinci sute de pagini, înghițite pe nerăsuflăte, *Toate pânzele sus!* de Radu Tudoran: nava se numește aici *Speranța*, e o goeletă de o sută de tone care străbate oceanele până la Valparaiso și Capul celor Unsprezece mii de fecioare. [...]

Părinții mei n-au văzut niciodată marea. Bunicii mei au fost cu toții țărani, nici ei n-au văzut marea. Poate că nimeni, niciodată, din neamul meu n-a văzut marea. Poate că eu sunt cel predestinat, poate că de-a lungul întregului corp crescut în timp al neamului meu dorința de a vedea marea a trecut din generație-n generație, cum urcă firisorul negru prin carnea transparentă a corniței de melc pentru ca, ajuns în vârf, să devină ochi. Părinții și bunicii mei au fost orbi la culoarea mării, cum nu putem vedea în infraroșu. Și iată că mie mi se vor deschide deodată ochii.

Pe tot drumul cu autobuzul, alături de zeci de copii necunoscuți, stau pe locul meu, tăcut și emoționat: am să văd marea. Cum mi-o imaginez? Nu știu. Oricum, nu ca un loc de pe lumea asta. [...]

Sunt cufundat în gânduri despre mare și deodată văd marea și n-o recunosc. Văd ceva care-mi oprește inima, dar care nu poate să fie marea, nici orice altceva. E ca atunci când, după ce te-ai născut, încă legat de cordonul ombilical, deschizi prima dată ochii și înspăimântătoarea lumină te invadează, și nu știi că este lumina, nu știi ce este, n-ai încă noțiunea că există ceva, nici că poți vedea ceva. Pur și simplu se zărea ceva printre blocuri, o fâșie verde-albastră-străvezie-sclipitoare care urca până la etajul patru al blocurilor. Blocurile erau scufundate pe jumătate în acea fâșie. „Marea! Marea!” strigau copiii, îngrămădindu-se toți pe partea stângă a autobuzului. [...]

Am ajuns curând în tabără, am fost cazați într-o clădire așezată direct pe plajă. De la geamul dormitorului vedeam marea verticală, ridicată deasupra noastră, de parcă ar fi fost o mare secționată, asemenea motoarelor de la muzeul tehnic. Prin sclipirile cârnii ei transparente vedeam guvizii, secționați și ei, ca să le vedem, în interior, bășicile plutitoare sidefii, și delfinii, ca să le vedem inima și plămâni de om. Pe creasta ascuțită ca briciul a mării pluteau vapoarele, secționate și ele, ușoare ca hârtia, de parcă zmeie pe schelete fragile de balsa* s-ar fi prăbușit în aurul verde al mării.

Zi de zi am cules, apoi, pe plajă, la umbra mării, drăcușori de lemn întunecat, scoici în evantai și scoici în formă de unghii, și, din când în când, am intrat în trupul de meduză al mării ca-n basmele în care un monstru te-nghite ca să te scuipe apoi afară de mii de ori mai frumos. M-am înnegrit ca argintul la poalele mării. Noaptea, vuietul mării ne ținea trei și ieșeam pe plajă în grupuri. Mergeam în echilibru, până foarte adânc în mare, pe linia de foc ce izvora din lună. Ne-ntorceam doar când abia mai zăream lumina farului de la capătul digului încărcat de stabilopozii. [...]

Când tabăra s-a terminat și am plecat acasă, am zăcut din nou, pe tot drumul, pe scaunul meu din autobuz, fără să scot o vorbă. Părinții mă așteptau în curtea școlii: doi străini, două anatomii necunoscute. Am mers toți trei încet în noapte, printre case fără noimă și consistență. Luna mergea în pas cu noi, atât de mare, încât ne atrăgea umbrele, lungindu-le chinuitor [...]. Ajunși acasă, apartamentul mi s-a părut o vizuină săpată-n pământ, o gaură de șobolan. Am plâns ore-n șir în cadă. Părinții mei, cu capetele lipite de ușa de la baie, scânceau la auzul lacrimilor ce-mi picurau în apă. Eram acum din altă specie, căci văzusem marea și scăpasem cu viață. Iar ei erau oameni de pământ uscat, plin de oase și rădăcini.

Mircea Cărtărescu, *Pontus Axeinos*

**balsa* – arbore tropical

B.

Deși electronica ține de știință, ora de științe era singura în care nu citeam pe ascuns despre asta. De obicei, eram atentă la ce se întâmpla, pentru că îmi plăceau științele, după cum îmi plăcea și de profesoara mea, Sofia Alamilla. Îmi plăcea chiar și felul în care i se unduia numele în mâinile mele atunci când îl spuneam prin semne.

Doamna Alamilla a scris pe tablă literele Hz.

— Vă amintiți care e semnificația lor? ne-a întrebat ea.

Câteva mâini s-au ridicat, iar doamna Alamilla m-a ales pe mine. Am exprimat prin semne h-e-r-t-z, iar domnul Charles a spus cu voce tare *hertz*, pentru ea și pentru restul clasei.

— Așa este, a spus doamna Alamilla. Și ce măsoară?

— Frecvența sunetului.

Mă întrebam de ce vrea doamna Alamilla să recapitulăm frecvențele. Dăduserăm test din ele cu câteva luni în urmă.

— Am găsit ceva care se leagă foarte frumos de ce vom studia acum, a spus ea, de parcă mă auzise. E vorba despre o balenă specială și o să înțelegeți de ce frecvența cântecului ei este importantă.

Doamna Alamilla a apăsător pe niște taste de la computerul de pe catedră și în ochelarii ei s-a reflectat videoclipul care a început să se deruleze. Pe ecranul de proiecție din fața clasei se vedea un mare pătrat albastru cu „Lipsă semnal” într-un colț. M-am îndreptat spre catedra doamnei Alamilla înainte să-mi transmită prin semne „Te rog, ajută-mă”. După ce am repornit videoclipul și l-am pus pe pauză, am conectat computerul la proiector, apoi am apăsător pe CC din josul ecranului, ca să pornesc subtitrarea complexă.

Videoclipul a început cu o balenă înotând prin ocean. Datorită subtitrării complexe, puteam să citesc cuvintele de pe ecran, în loc să mă uit la mâinile domnului Charles. Marele corp albastru-cenușiu al balenei umplea ecranul, iar coada i se unduia în sus și-n jos.

Naratorul din videoclip vorbea despre o balenă numită Albastru 55, care înota de una singură și nu într-un grup, precum majoritatea balenelor. După câte se știa, făcuse asta dintotdeauna; nu avea prieteni sau familie cu care să înoate și să vorbească. Era o balenă cu fanoane – genul care mănâncă plancton și pești mici, nu dintr-aceea cu dinți, care se hrănește cu caracatițe și foci. Dar era un hibrid. Mama ei era o balenă albastră, iar tatăl ei, o balenă cu înotătoare.

„Problema este vocea unică a lui Albastru 55”, ne-a informat naratorul. „Cele mai multe balene strigă cu o frecvență de 35 de hertzi sau mai puțin, pe când sunetele scoase de această balenă singuratică ajung la 55 de hertzi.”

Doar cu 20 de hertzi mai mult, dar era o mare diferență. Vorbea o limbă pe care numai ea o cunoștea.

„În plus, cântecul ei are o structură unică. Chiar dacă celelalte balene ar putea-o auzi, nu ar înțelege ce spune. Cel mai probabil, Albastru 55 nu a putut comunica nici măcar cu părinții ei.”

Stomacul mi s-a făcut ghem. Voiam să văd o altă balenă pe ecran, înotând pe lângă Albastru 55 sau măcar uitându-se la ea.

„Strigătele ciudate ale lui Albastru 55 au fost detectate pentru prima oară de un sonar naval, spre sfârșitul anilor '80. Biologii marini și-au dat seama ce anume producea sunetele și de ce balena era singură în ocean.”

Abia când cuvintele de pe ecran au devenit tulburi mi-am dat seama că-mi curgeau lacrimile. Domnul Charles mi-a dat un șervețel din buzunar. Probabil că-mi trăsesem nasul sau cam așa ceva.

— De la alergie, i-am spus prin semne fără să-mi desprind privirea de ecran.

Naratorul a continuat, spunând că cercetătorii dintr-o rezervație marină încercaseră, cu un an în urmă, să-i pună un dispozitiv de urmărire lui Albastru 55, ca să-i afle traseul de migrație, care era ciudat și diferit de al celorlalte balene. Au luat o mostră din pielea ei pentru teste. Astfel, au aflat că părinții ei erau din specii diferite. Dar când să-i atașeze dispozitivul de urmărire, s-a scufundat și s-a îndepărtat înotând. Timp de douăzeci de minute, nu avea nevoie să iasă la suprafață ca să respire. Fără un dispozitiv, singurul mod de a afla pe unde înota erau microfoanele subacvatice care îi înregistrau cântecul.

Nu-mi aminteam să mă fi ridicat în picioare, dar când videoclipul s-a terminat, iar doamna Alamilla a început să vorbească, a trebuit să-mi cobor privirea ca să-l văd pe domnul Charles. Toți ochii erau ațintiți asupra mea când m-am așezat înapoi pe scaun. Manualul meu era pe podea – probabil că-l dădusem jos de pe pupitru când mă ridicasem. L-am lăsat acolo, la picioarele mele.

— Vă puteți imagina? ne-a întrebat doamna Alamilla. Să înoți vreme de atâția ani fără să poți vorbi cu nimeni?

Da.

A mai spus ceva despre frecvențe, dar nu mai eram atentă. Mă uitam prin domnul Charles, de parcă încă mai vedeam balena aceea pe ecran.

Albastru 55 nu avea un grup de prieteni sau o familie care să-i vorbească limba. Dar continua să cânte. Striga și tot striga, dar nimeni n-o auzea.

Lynne Kelly, *Cântec pentru o balenă*,
traducere de Diana Geacăr, Ed. Booklet fiction

C.

Puterea curiozității se extinde dincolo de posibilele ei utilități sau beneficii. Este un imbold de neoprit. Eforturile pe care oamenii le-au depus – de pildă, în explorarea lumii și în încercarea de a o înțelege – le-au depășit întotdeauna cu mult pe cele necesare pentru a supraviețui. [...] Marele orator și filosof roman Cicero interpreta călătoria lui Ulise pe lângă insula sirenelor drept un efort de a rezista ispitei curiozității: „Sirenele nu-i opreau din drum pe trecători prin dulceața vocilor lor sau prin noutatea și varietatea cântecelor lor, ci fiindcă declarau că știu multe, iar oamenii se agățau de stâncile lor din dorința de a învăța.” [...]

Curiozitatea rămâne fără îndoială o forță puternică pentru exprimarea intelectuală și creativă mai târziu în viață. Înseamnă oare asta că e un produs direct al selecției naturale? Dacă da, atunci de ce suntem uneori foarte curioși chiar și când e vorba despre lucruri aparent banale? De ce încercăm uneori să descifrăm șoaptele unei conversații care se desfășoară la o masă alăturată dintr-un restaurant? De ce ne e mai greu să nu ascultăm pe cineva care vorbește la telefon (când auzim numai jumătate din conversație) decât să ascultăm doi oameni care vorbesc față în față? Este curiozitatea pe de-a-ntregul înnăscută sau învățăm să devenim curioși? Invers, oare adulții își pierd curiozitatea din copilărie?

Mario Livio, *De ce? Ce ne stârnește curiozitatea*,
traducere de Carmen Strungaru

SUBIECTUL I

20 de puncte

Scrie, pe foaia de concurs, numărul cerinței și litera corespunzătoare răspunsului corect:

1. Sunetul „e” este doar vocală în ambele cuvinte din seria:
 - a) „cealaltă”, „mergeam”.
 - b) „marea”, „consistență”.
 - c) „obicei”, „înțelegeți”.
 - d) „puteau”, „așezată”.

2 puncte
2. Conține doar cuvinte derivate seria:
 - a) „conversații”, „neamului”, „invers”.
 - b) „deasupra”, „deodată”, „doisprezece”.
 - c) „dorința”, „dulceața”, „străbate”.
 - d) „electronica”, „infraroșu”, „televiziunea”.

2 puncte
3. Sinonimele contextuale ale cuvintelor subliniate în secvența: „Puterea curiozității se extinde dincolo de posibilele ei utilități sau beneficii. Este un ibold de neoprit.” sunt, în ordine:
 - a) *indiscreției, evidentele, pornire.*
 - b) *dezinteresului, latentele, ispită.*
 - c) *interesului, potențialele, impuls.*
 - d) *distracției, concretele, tentație.*

2 puncte

Scrie, pe foaia de concurs, răspunsurile la cerințele de mai jos:

4. Alcătuieste un enunț cu altă valoare morfologică a verbului „a fi” din fragmentul următor, pe care o vei preciza: „Strigătele ciudate ale lui Albastru 55 au fost detectate pentru prima oară de un sonar naval.”

2 puncte
5. Transcrie două pronume diferite din secvențele următoare, precizând felul fiecăruia: „ne-a întrebatoamna Alamilla. Să înoți vreme de atâția ani fără să poți vorbi cu nimeni?”

2 puncte
6. Menționează cazul fiecărui cuvânt subliniat din enunțul: „Pur și simplu se zărea ceva printre blocuri, o fâșie verde-albastră-străvezie-sclipitoare care urca până la etajul patru al blocurilor”.

2 puncte
7. Precizează funcția sintactică pentru cuvintele subliniate în secvența: „Fără un dispozitiv, singurul mod de a afla pe unde înota erau microfoanele subacvatice care îi înregistrau cântecul”.

2 puncte
8. Explică utilizarea celor două virgule din secvența: „Mama ei era o balenă albastră, iar tatăl ei, o balenă cu înotătoare.”

2 puncte
9. Construiește o frază alcătuită din două propoziții, care să conțină o propoziție principală și o completivă prepozițională care să aibă ca termen regent un adjectiv.

2 puncte

10. Rescrie corect enunțul următor: *Mă sfiii să-i spun că ploile precedă ninsorile și că, din cauza frigului, numărul cazurilor de gripă și de viroze din spitale sunt în creștere.* **2 puncte**

SUBIECTUL al II-lea

40 de puncte

Scrie, pe foaia de concurs, în enunțuri, răspunsurile pentru cerințele de mai jos:

1. Scrie un element de conținut comun celor trei texte-suport, valorificând câte o secvență din fiecare text. **6 puncte**
2. Precizează o trăsătură morală comună personajului-narator din textele A și B, numind mijlocul de caracterizare identificat în fiecare text. **6 puncte**
3. Interpretează o figură de stil, identificată în secvența următoare din textul A: „Zi de zi am cules, apoi, pe plajă, la umbra mării, drăcușori de lemn întunecat, scoici în evantai și scoici în formă de unghii, și, din când în când, am intrat în trupul de meduză al mării ca-n basmele în care un monstru te-nghite ca să te scuipe apoi afară de mii de ori mai frumos. M-am înnegrit ca argintul la poalele mării.”. **6 puncte**
4. Prezintă, în minimum 30 de cuvinte, câte un aspect pe care l-a descoperit despre sine fiecare dintre personajele principale din textele A și B. **6 puncte**
5. Comentează, în minimum 50 de cuvinte, secvența preluată din textul C: „De ce încercăm uneori să descifrăm șoaptele unei conversații care se desfășoară la o masă alăturată dintr-un restaurant? De ce ne e mai greu să nu ascultăm pe cineva care vorbește la telefon (când auzim numai jumătate din conversație) decât să ascultăm doi oameni care vorbesc față în față?”. **8 puncte**
6. Care este, în opinia ta, rolul comunicării nonverbale? Justifică-ți răspunsul, în 70 – 100 de cuvinte, valorificând textul B. **8 puncte**

SUBIECTUL al III-lea

40 de puncte

Crezi că adulții sunt mai puțin curioși decât copiii?

Scrie un text argumentativ, de minimum 200 de cuvinte, în care să susții răspunsul la întrebarea dată prin două argumente, valorificând câte o secvență din fiecare dintre cele trei texte-suport și experiența ta de lectură.

Vei primi **26 de puncte** pentru conținutul compunerii și **14 puncte** pentru redactare.

Notă! Punctajul pentru redactare se acordă doar în cazul în care compunerea are minimum 200 de cuvinte și dezvoltă subiectul propus. Compunerea nu va avea titlu sau motto.